

OOSTENDSE KIJKBOEKEN OPNIEUW BEKEKEN

Door Norbert HOSTYN

I

Toen Yvonne Vyncke in 1971 haar "Oostende in oude prentkaarten" (deel 1) [BGO 0607; hierna OIOP1 genoemd] publiceerde, bleek dit kijkboekje werkelijk een gat in de markt. De recente publicaties over Oostende waren toen op één hand te tellen : Ary Sleeks had zijn nostalgische boekjes over Oostendse geschiedenis en lokale fait-divers gepubliceerd, Ostendiana I verscheen omtrent die tijd, het tijdschrift "De Plate" begon schuchter haar loopbaan, Omer Vilain werkte aan zijn Oostendse histories. Het schaarse Ostendiana-leesvoer van toen maakte zo'n kijkboek heel bijzonder : "Oostende in oude prentkaarten" was iets dat inspeelde op de nostalgie die door tentoonstellingen zoals "Oostende 1000" (1964) of "Europa 1900" (Oostende, 1967) was gewekt. Het kon ook door een niet historisch onderlegd publiek gesmaakt worden. De respons was enorm.

Yvonne Vyncke (Oostende, 1936) werkte anno 1971 als adjunct-conservator onder conservator-archivaris Frank Edebau bij de Stedelijke Musea en het Stadsarchief Oostende, een functie die ze tot in 1987 aanhield tot ze muteerde naar de Dienst Cultuur van de stad van waaruit ze in 1996 op rust ging. Ze kon uiteraard vooral putten uit de rijke foto- en prentkaartencollectie van het Stadsarchief dat toen nog onder dezelfde directie als de Musea ressorteerde.

"Oostende in oude prentkaarten" was een uitgave van uitgeverij Europese Bibliotheek in Zaltbommel. Quasi elke Belgische en Nederlandse gemeente kwam aan bod -in het laatste geval heetten de boekjes wel "X... in oude ansichtkaarten"- zodat de gehele reeks enkele strekkende meters beslaat (de bibliotheek van het Prentenkabinet Brussel bezit er een zeer groot aantal die er zo te raadplegen staan). Het kijkboekje kende talrijke herdrukken met behoud van dezelfde onderschriften. De laatste herdruk, uit 2001 in de reeks "Toen boekjes", hernemen helaas nog steeds de niet-geactualiseerde bijschriften.

Omdat dit het eerste kijkboek over Oostende werd, kon het niet anders dan algemeen blijven : focussen op werkelijk onbekende straatjes of huizen zat er dus niet in. Het werd een door de band aardig boekje, 156 fotobladzijden lang, telkens met een summier onderschrift. De klassieke stadsdelen komen aan bod : de diverse havengedeelten, de stationsbuurten, de parken, de markten, hoofdstraten en secundaire straten van de binnenstad, Petit Paris, het Koninklijke Oostende, de Albert I Promenade... Enkele foto's zijn géén prentkaarten want deze bestonden pas sinds 1890-1895; zo ondermeer 140, 141 en 143. Op de onderschriften zelf is niet al te veel aan te merken, al waren ze te kort om op enkele secundaire interessante karakteristieken te wijzen :

4 : het gebouw op de achtergrond is de Quarantaine op de Oosteroever

45 : het Zeestation is hier nog te zien in intacte toestand, van vóór WO I.

72 : één van de zeldzame foto's waarop we -helaas van té ver dan nog- de Kon. Stallingen in de Van Iseghemlaan te zien krijgen (jammer genoeg enkel het hoekdeel met de Vlaanderenstraat)

91 : het beeld van het oorlogsmonument staat sinds 2001 op de binnenkoer van het Oostends Historisch Museum De Plate in de Langestraat

96 : Villa Les Dauphins en Hotel Majestic stonden op de hoek van de Louisastraat, niét op die van de Kapucijnenstraat.

142 : het (lelijke) gebouw op de achtergrond blijft ongeïdentificeerd. Toch wel een ongelukkige plaats voor een groepsfoto van al deze notabele heren terwijl de stad toch mooiere hoekjes te bieden had?! Of is deze foto in Engeland genomen?

"Oostende in oude prentkaarten deel 1" vindt u in het Fonds Ostendiana van de Bibliotheek Kris Lambert. Een recente herdruk (2001) is nog in de handel.

II

De Europese Bibliotheek Zaltbommel startte naast de reeks "X... in oude prentkaarten" nog andere reeksen. Eén ervan was : "Kent u ze nog de ...?". Het idee was eenvoudig en commercieel geniaal : een verzameling van groepsfoto's van verenigingen en andere formaties uit een welbepaalde stad, voorzien van een verklarende tekst en van zo volledig mogelijke namenlijsten van de afgebeelde personen.

In 1975 was Oostende aan de beurt. De uitgever deed weerom een beroep op Yvonne Vyncke. "Kent u ze nog... de Oostendenaars?" telt een honderdtal foto's, de meeste over één bladzijde, maar soms ook twee of vier op één bladzijde [BGO 0486; hierna KUZN genoemd].

De oudste foto dateert uit 1897(nr. 1). De jongste van heel kort na WO II (nr. 78). De jongste foto dateert dus van zo'n dertig jaar vóór het publiceren van het kijkboekje.

Elke keuze -zeker hier- is arbitrair, maar Vyncke bracht een evenwichtige mélange van verenigingen en groepen : onderwijs, politiek, toneel, sport, bedrijfs- en handelsleven, onderwijs, liefdadigheid... netjes gespreid over de diverse levensbeschouwelijke zuilen ook. De samensteller heeft zich ongetwijfeld uitgeput om bij elke foto een zo volledig mogelijke informatie te plaatsen.

Maar de foto's geven ook andere informatie : de alledaagse dames- en herenmode van toen die net als nu vaak ver staat van wat modebladen suggereren (nrs. 3, 7, 12, 21, 28, 67); de nu soms potsierlijk overkomende poses die de gefotografeerden blijkbaar vanzelfsprekend aannemen (nrs. 6, 8, 9, 15, 25, 40, 52); de sportoutfit van toen (nrs. 19, 48, 56, 59)... We zien ook de praktijken uit de fotoateliers van destijds : foto's 12 en 41 kregen hetzelfde decor.

En soms, wanneer we de foto's aandachtig bekijken, ontdekken we zelden geziene hoekjes die Vyncke nu eens wel, dan weer niet onder de aandacht bracht in de bijschriften : de binnenkoer van de Koninklijke Residentie in de Langestraat 69 (nr. 10), een inkijk in de luxueuze Zeedijkvilla "Les Dauphins" toen reeds hotel-restaurant (nr. 67), de verdwenen Marie-Joséschool, het Meiboomschooltje en de Leopoldschool (resp. nrs. 17, 18, 20). Foto 77 is genomen voor de trappen van het toen nieuwe Gerechtshof. De sites van foto's 26, 34, 38 konden wijzelf ook nog niet lokaliseren.

Voor een herhaling van dit formaat dat op nostalgie speelt, is er zeker ruimte en belangstelling, echter wel opgetrokken tot de jaren '70.

"Kent u ze nog... de Oostendenaars" vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert in het fonds Ostendiana(ter plaatse consulteerbaar, maar niet om mee te nemen) en in de uitleen onder het nr. OOST. 938.1.

III

"Oostende 1975. Een jaar wel en wee van de Oostendse gemeenschap" verscheen in Oostende in 1975 [BGO 2.118; hierna OO75 genoemd]. Auteur was Julien Van Remoortere.

Een eigenaardig boekje dat geen vervolg kende. Het bood een fotografisch jaaroverzicht van de gebeurtenissen in de stad dat voorbije jaar voorzien van onderschriften met hier en daar een kwinkslag. De politici van toen lopen verdacht veel in de kijker in dit boekje : Jan Piers, Alfons Laridon, Jan Felix... Het zeldzaam geworden boekje geeft ons een idee van Oostende tijdens de seventies : een stad die toen ook al snel veranderde maar niet steeds met veel oog voor toekomstige

evoluties. Vele aspecten komen helaas niet aan bod, zoals het cultuurleven "met grote C". Wat we ook niet zien is de politieke machtsstrijd die volop woedde.

"Oostende 1975" vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert in het fonds Ostendiana en in de uitleen onder het nr. OOST.938.1.

IV

"Oostende in oude prentkaarten deel 2" voor het eerst in 1981 gepubliceerd was het logische gevolg op het succes van deel 1 [BGO 0607; hierna OIOP2 genoemd]. Het stramien was identiek.

Opnieuw enkele opmerkingen :

2 : geen mailboot maar evenwel het peilingsschip "Belgique".

4 : die specifieke treinwagons waren geladen met kolen, niet met vis.

5 : niet loodswezen maar Car-Ferry. De losplaats in beeld lag vlak achter de oude vismijn.

19 : dit waren turbineschepen (met schroeven dus).

21 : geen kotters maar evenwel stoomtrawlers.

46 : let op de sierfontein die toen nog het Marie-Joséplein sierde en na een tweede leven op het Conscienceplein nu spoorloos is.

47 : let op de oorspronkelijke constructie van het tramhuisje op het Marie-Joséplein.

67 : zeldzaam beeld van het imposante herenhuis dat vóór de bouw van het Hotel Regina op de hoek Vlaanderenstraat/Van Iseghemlaan stond.

74 : rechts, achter het huis met publiciteit voor Sunlight-zeep op de gevel : oude ingang van de terreinen van de baddiensten.

101 : "Veni vidi vici" was een sigarenmerk, géén leuze van de handelaar;

103 : De twee villa's die later tot het Hotel Osborne zouden worden omgebouwd zien we hier nog in originele gedaante.

117 : werd nooit Museum, wel tentoonstellingsruimte vanaf 1981, onder de toen al lang vergeten geraakte, originele naam "Venetiaanse Gaanderijen".

132 : Kerkstraat 10 : het geklasseerde pand Kerkstraat is hier nog te zien met gevel die gelijkvloers nog niet tot winkelpand is verbouwd.

135 : de oude Vuurtorenwijk werd geen woonwijk maar een industriële zone. De huizen in beeld zijn te situeren op de plaats van het huidige Vissersdok.

Ook van dit deel is er een recente herdruk (2000) in de reeks "Toen-boekjes". De onderschriften werden helaas niet geactualiseerd.

"Oostende in oude prentkaarten 2" vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert in het fonds Ostendiana.

V

In 1983 bracht André Van Caillie (°1930) dan zijn eerste "Oud Oostende in beeld" uit [BGO 5.403; hierna OOIB1 genoemd]. Er zouden er nog vier volgen telkens met een tussentijd van twee jaar. Voor deze publicaties kon Van Caillie op de eerste plaats putten uit zijn persoonlijke, ongemeen rijke fotocollectie over Oostende, die hij gedurende enkele decennia samen had gebracht. Die collectie omvatte opnamen van één van zijn voorouders die rond 1900 als amateur-fotograaf heel wat hoekjes vastlegde. Een andere collectie in zijn bezit was deze van de Oostendse architect André Daniels. Die omvatte ondermeer foto-opnamen van zowat al de gebouwen die hij had ontworpen.

Elk deel bevat zo'n 200 foto's en verloopt in grote lijnen chronologisch van de vroegste foto's tot de jongste, en behandelt nagenoeg het gehele stadsgebied. De laatste foto's zijn steeds gewijd aan

de randgebieden : Vuurtorenwijk, Conterdam, Stene Dorp, Mariakerke, Raversijde. De onderschriften en de dateringen zijn zeer summier, maar doorgaans exact.

Bij enkele foto's toch nog wat commentaar :

- 8. De wallen werden gebruikt als bleek voor linnengoed : vandaar de witte vlekken op de wallen.
- 12. Het eerste chalet was zoals geschreven Brits van origine. Het betrof een soort prefabconstructie ontworpen door architect W.J. Green en gebouwd door een gespecialiseerde firma, Lucas Bros (Bros = Brothers), die veel dergelijke gemakkelijk verscheepbare gebouwen naar de kolonies exporteerde.
- 15 & 16 : een nog niet volgebouwde Albert I Promenade
- 62 : achter het ingangsgebouw van het aquarium ligt de fotostudio Lebon
- 73 : is inderdaad 1912 (op foto's van de begrafenis van Burgemeester Pieters is de met publiciteit behangen omheining van de werf van Hotel Excelsia te zien.)
- 106 : Het Postgebouw bevond zich niet op de plaats van de discotheek van de ex-stadsbibliotheek, maar wel aan de overzijde van de straat (pare nummers).
- 183 : het gebouw achter de roomijskar en de tram is het oude Hotel du Parc aan het Marie-Joséplein.

OIOB1 vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen onder OOST. 938.1.

VI

In 1985 was André Van Caillie op de afspraak met deel 2 van "Oud Oostende in beeld" [BGO 5.403; hierna OOIB2 genoemd]. Opnieuw 200 foto's met percentsgewijze meer aandacht dan in deel 1 voor de Vuurtorenwijk, de Conterdam en Stene-dorp en ook meer aandacht voor de periode na 1918.

- 9 : Het opvallende witte gebouw achter het nooit voltooide koninklijk paleis-in-opbouw is het Hotel de Prusse op de hoek Spanjaardstraat/Capucijnenstraat/(nog niet bestaande) Van Iseghemlaan (zie foto 18 in hetzelfde boek). De huizen links liggen ook in de Capucijnenstraat.
- 26. De straat op het voorplan is de Kaaistraat.
- 41. De mensen op de Vindicitivelaan kijken geïnteresseerd naar een torpedoboot.
- 66. Links in beeld de zonnewering van A la Ville de Londres (hoek Kapellestraat/Ooststraat)(zie foto 96)
- 82 : Rechts de souvenirwinkel Haegheman-Wagner, de oom en tante van James Ensor.
- 90 : Is dezelfde site van foto 66.
- 95 : Inderdaad heropgebouwd (2000-2001)!!!
- 146 : De Villas Iris en Caroline resp. op de hoek Parijsstraat/Koningstraat en ernaast in de Parijsstraat, waren tot één geheel omgebouwd en via een tunnel verbonden met de Venetiaanse Gaanderijen. Hier verbleef Barones de Vaughan.
- 154 : Spiegelbeeld!
- 173 : Uiterst links de ingang van de "Garre" (zie nr. 178)

OIOB2 vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen onder OOST.938.1.

VII

Van Caillie's deel 3 volgde zoals aangekondigd in 1987 [BGO 5.403; hierna OOIB3 genoemd]. Opnieuw 200 foto's, opnieuw schitterend materiaal (bijvoorbeeld nrs. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 18, 19,20, 21, 32, 49, 50, 66, 88, 115,129, 130, 155, 163...)

- 3 : Het grote gebouw rechts ligt niet in de Capucijnenstraat maar op de hoek Hofstraat/Platformstraat. Het is het latere hotel Cecil-Verviers, dan Coq d'Or en nog later Bero. (vgl. Oud Oostende in Beeld 3, foto 116)
- 9 : Een badkar die is ingericht als voederwagen voor de paarden
- 19 : Rond het koninklijk paleis-in-opbouw dienen de terreinen als bleek voor linnen
- 22 : spiegelbeeld!
- 33 : de muur achteraan is wellicht deze van de oude Kon. Stallingen in de Van Iseghemlaan
- 42 : tussenfase tussen Kursaal II en Kursaal III

OIOB3 vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen bij OOST. 938.1.

VIII

Op het boek "Het vroegere Mariakerke en Raversijde" van Roland Pierloot (uitg. Het Streekboek in Nieuwerkerken-Waas in 1987) (BGO 0976) valt weinig aan te merken : de samensteller (°1938) kende "zijn" verdwenen Mariakerke en Raversijde tot in de puntjes. Het is een schitterend boek met veel ongekend beeldmateriaal van twee spectaculair geëvolueerde stadsdelen. Roland Pierloot was occasioneel ook medewerker aan ons tijdschrift.

"Het vroegere Mariakerke en Raversijde" vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen bij OOST. 938.1.

IX

Vader en zoon Edouard (1907-1989) en Marcel (°1957) Vanalderweireldt zijn de samenstellers van "Het Oostende van toen. Een eeuw Oostende in beeld aan de hand van oude foto's en prentkaarten" [BGO 1.005; hierna HOVT genoemd]. Edouard, "Wardje", leverde ook enkele bijdragen in ons tijdschrift. Na Wardje's dood bracht zoon Marcel nog een tweede kijkboek uit maar verkocht naderhand de fotocollectie in aparte onderdelen.

Aangezien het boek verscheen in 1988 en de "een eeuw" in de titel niet nader gespecificeerd werd in de titel, mogen we foto's verwachten uit de periode 1888-1988. Wat echter niet zo is. Het boek, dat 240 foto's telt, volgt als het ware een traject door de stad: Ernest Feysplein, Handelsdokken, Visserskaai, Schipperskwartier, de markten en het Wapenplein met tussendoor andere straten van het oude centrum; verder : Albert I Promenade, Kursaal, strand, Post en Leopoldpark, Renbaan, buurt Petit Paris, staketsels en haven. Enkele foto's zijn gewijd aan de overstroming van 1953.

Een goede zaak is dat de onderschriften bij het fotomateriaal iets uitgebreider zijn dan bij Vyncke of Van Caillie en dus meer informatie geven. Toch vonden we volgende onjuistheden die we hier naast enkele andere opmerkingen brengen :

42 : is een uitsnit van een prentkaart (NDPhot) en als dusdanig terug te vinden in A. Van Caillie, Oud Oostende in Beeld 2, nr. 87.

44 : een schilderij van Charles Wildt is niet de vismarkt in de 19de eeuw maar wel die in de 17de eeuw. Auteur van het prototype is niét Bossuet, maar een ongekend meester. Bossuet schilderde wél de vroeg-19de eeuwse Vismarkt.

61 : De Braderie van 1933 vond plaats op het Wapenplein en niet op de Groentenmarkt. De gevels op de foto zijn de gevels op de oostkant van het Wapenplein (vgl. "Kent u ze nog... de Oostendenaars", foto 57).

81 : Het fotoatelier Lebon was een andere locatie dan deze van Dubar (op foto 70). Alleen al de schaduw op foto 70 kàn niet indien het atelier Dubar eveneens op de hoek Van

Iseghemlaan/Louisastraat zou gestaan hebben. Het atelier Dubar is te situeren tussen Langestraat en Spanjaardstraat (oostzijde).

83 : Een houten Kursaal kan niet "steen voor steen" afgebroken worden ??!!

Hier kan ik aan toevoegen dat de bijbouw in glas en gietijzer van dit Kursaal nog eens verplaatst is geworden en in Dunkerque fungeerde als garagegebouw, later als opslagplaats van de baddiensten van de stad. Ik bezocht het in 1996 en nam er foto's van. Later werd het gedemonteerd en zou – verzekerde de stadsarchivaris mij - het een nieuwe bestemming krijgen binnen Dunkerque.

86 : dit is Kursaal III i.p.v. Kursaal II

98 : Het gebouw op het voorplan is het "Pavillon du Rhin", niet de "Cercle des Bains"

124 toont het interieur van de balzaal van Kursaal II en niet het interieur van het Theater aan het Marie-Joséplein. Van dit theater is mij geen enkele binnenopname gekend (mogelijks wel van het toneel tijdens een opvoering, maar niet van de zaal of het foyer).

158 : De begrafenisstoet trekt door de Adolf Buylstraat (we zien de omheinde werf van het Excelsia Hotel, het latere A la Ville de Londres). Een van de zeldzame foto's waarop we de Burgerwacht zien. Let ook op de brandende maar met zwart gaas omfloerste gaslantaarn (dit detail is beter te zien op de originele foto's).

168 : de huizen op de achtergrond zijn deze van de Westhelling-Kursaal.

175 : De Stenen Bank verdween naar mijn mening enkele jaren vroeger dan 1971.

176 : De architect van de Noorse Stallingen was niet Alexandre Marcel (zoals toen echter nog algemeen werd verondersteld), maar de Noor Ivar A. Knudsen.

196 : Het is niet Jef Keuwels, zoals op de prentkaart en in de tekst staat, maar musicus Jef Keurvelds die verbonden was aan het folkloristisch koor "Loze Visschertje".

221 : Dit tafereel met de walvis van 1885 is geen foto maar een tekening die via fotokaarten gereproduceerd werd door het huis Haegheman-Wagner (zie daaromtrent De Plate 1992/201-203).

239 : de schilder van de fresco's in het fort Napoleon is niet Pinx. Pieper maar Otto Pieper (°1881). "Pinx." is de afkorting van "pinxit" en betekent : "heeft dit geschilderd".

Uiteraard bevat het boek van de Vanalderweireldts veel schitterend materiaal dat, mits een goede lezing, boeiend historisch materiaal biedt. Mijn voorkeur gaat – omwille van de zeldzaamheid - naar de nrs. 2, 3, 9, 13, 14, 34, 35, 55, 78, 84, 89, 93, 98, 100, 123, 124, 132, 133, 135, 140, 148, 149, 153, 158, 170, 220 en 222.

In de Bibliotheek Kris Lambert vindt u "Het Oostende van toen" in de uitleen bij OOST 938.1 en ook nog eens in het Fonds Ostendiana.

X

Deel 4 van Van Caillie's reeks "Oud Oostende in beeld", verscheen in 1989 [BGO 5.403; hierna OOIB4 genoemd].

1 : toont ons de duinenzone voorbij de Kon. Villa nog bijna ongerept

7. De toren van de Sint-Pieterskerk is bovenaan van een stellage voorzien zoals te zien op de foto's tijdens en na de brand. De foto is dus mogelijks 1896.

25 : op het Hotel Cecil prijkt een belvédère

28 : uitgebrand ca. 1999 en gesloopt 2000. Nieuwbouw 2000-2001.

32 : Het Hotel du Cercle Catholique : een prachtig laat 18de eeuws herenhuis

42 : vaag op de achtergrond : het oude klooster der Zwartzusters. Het eerste Heemkundig Museum (1899-1903) moet te situeren zijn in één van de twee huizen tussen het hotel en het oude klooster. Een trapaanzet in empirestijl nu nog in de oudheidkundige collectie van de stad, is uit één van deze twee panden afkomstig.

44 : deze foto ontkracht de soms gehoorde stelling als dat de levensgrote bronzen sculptuur van een paard een voorstelling van het paard "Prince Rose zou zijn : de foto is van vóór W.O.I. Het paard "Prince Rose" koerste tijdens het interbellum.

- 75 : In de Warschaustraat zijn de terreinen en de gebouwen van de baddiensten duidelijk te zien. Let ook op de bebouwing van de noordkant van de Wellingtonstraat.
- 87 : dit pand is Christinastraat 69 –naast het “Spaans Huisje”- en is nu “De Natuurwinkel-Mordan”. Daarvóór was het een veilingshuis en nog vroeger een zaak voor slaapcomfort “De Ster” genaamd.
- 93 : het Hotel Alberta was daarvóór de souvenirwinkel Ensor-Haegheman
- 107 : *gesloopt en start nieuwbouw in 2001*
- 115 : nu CD-zaak “ Billboard”
- 152 : de Post was in werkelijkheid in een pand aan de overzijde van de straat (pare nummers) gevestigd (zie OOIB1/ 106 waar ze echter ook al verkeerd gelokaliseerd wordt in de tekst)
- 166 : het café De Poorter ofwel “Bij Poorters” op deze foto in frontaalbeeld genomen, zien we op OOIB1/126 mooi gesitueerd in het ruimere straatverband.

OIOB4 vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen onder OOST 938.1.

XI

- “Oud Oostende in Beeld 5” uit 1991 werd helaas André Van Caillie’s laatste kijkboek [OOIB5]. Enkele jaren later zou de auteur grote delen van zijn collectie van de hand doen (nu geïntegreerd in de Verz. E. Markey).
- 5 : op deze foto is uiterst rechts het glas-en-metalen dak van de “Skating Rink “ te zien. Weldra zou deze constructie volledig ingebouwd raken. De “Skating-rink” zélf, een schaatspiste, kende slechts een kort bestaan.
- 8 :In het huis rechts heeft James Ensor nog gewoond.
- 17: Net als 16 een zeldzaam beeld op de huizenrij in de Capucijnenstraat waar het Mijnplein nu ligt. In het lagere gebouw, het laatste dat men kan zien op de foto, was de Rijkswacht gevestigd.
- 48-49 : A l’Industrie Ostendaise (De bazar van Lebon) : op die plats vinden we nu de fast-foodzaak Pizza-Hut.
- 140 : Dit was het “Ostend House”, het huis van de verkavelaar Louis Delbouille (zie ook foto 159). Het grote huis is op deze foto reeds in twee panden opgedeeld en daartoe wat verbouwd. De ene gevel kreeg een schilderbeurt waardoor de oorspronkelijke eenheid minder opvalt. Een schitterende foto van “Ostend House” onmiddellijk na het beëindigen van de bouwcampagne vindt u in de studie van Marc Constandt over Delbouille en Dujardin.
- 169 : Voor alle officiële basketbalmatchen werd het basketterrein met grote zeildoeken afgeschermd voor niet-betalende blikken. En wie herinnert zich nog de stuntgroep “Teufels Kerle” die hier in de jaren ’60 elke zomer vertoning gaf?
- 172 : De buste van Teniers stond niet “op” de Villa Teniers, maar wel tegen de gevel. Het werd later wel boven op het appartementsgebouw “Teniers” (op dezelfde lokatie) geplaatst. Voor enkele jaren verdween het beeld van boven op het appartementsgebouw. We zagen het, gepolychromeerd intussen, terug in een tuintje van een ferme in de Clemens Heulestraat 17, in de buurt van “O.L.V. van ’t Pompje” nabij de vaart Oostende-Brugge, op het grondgebied Oudenburg.
177. De tabakswinkel Simon siert niet langer het Heemkundig Museum in het Feestpaleis. Voorlopig is er nog geen oplossing voor herlocalisatie in het Oostends Historisch Museum. Uiteraard blijven alle onderdelen bewaard.

OIOB5 vindt u in de Bibliotheek Kris Lambert zowel in het fonds Ostendiana als in de uitleen onder nr. 00ST 938.1.

XII

Huguette Vanden Weghe verlegde radicaal de tijdgrenzen in haar "Als de tijd van toen : Oostende 1950-60" [BGO 2.117; hierna ATVT genoemd]. (Oostende, Uitg. Manga, 1992). In tegenstelling tot de publicisten van Oostendse kijkboeken vóór haar concentreerde ze zich op een decennium dat nog dicht bij haar lezerspubliek stond : de fifties. Vele foto's (niet altijd van goede kwaliteit) tonen Oostende einde vijftiger jaren. Maar in tegenstelling tot wat de ondertitel suggereert komen nogal wat foto's voor die ouder zijn. Helaas en onbegrijpelijk zijn de bladzijden niet genummerd.

1950-1960 : Het was de tijd van de burgemeesters Henri Serruys, Louis Van den Driessche en Adolf Van Glabbeke en eventjes ook Jan Piers die in januari 1959 aantrad. Het boek kent enkele lange tekstgedeelten. In "De metamorfose van een stad" komen de grote veranderingen aan bod : wat verdween, wat nieuw bijkwam. De foto's ondersteunen de tekst slechts matig. "Winkelen langs de Boulevard" is een kleine studie over het reilen en zeilen in de Alfons Pieterslaan, middenstandsstraat par-excellence. Een derde tekst is "Oostendes grootste warenhuis : de SEO". "De voetbaluitstap en ... naar de Soldatenberg" besluit het boek. De eerste tekst is eerder opsommend, de laatste drie steken vol nostalgie. Allicht voornamelijk geput uit herinneringen van de schrijfster zelfs en haar naaste omgeving. Maar beweren dat dit boek een totaalbeeld biedt van het Oostende tussen 1950 en 1960, zoals de titel aangeeft, ware onjuist : de politieke evolutie, de kiesstrijd, de cultuur, de sport, de architectuur, de haven en visserij, het toerisme, het transport, het fastueuze bezoek van de vorsten van Monaco en dat van de Sjah, de begrafenis van Burgemeester Van Glabbeke, beelden van de overstroming van 1953, de kermis, het ontspanningsleven in de breedste zin, een manifestatie met "interim-burgemeester" Van den Driessche... .. komen quasi niet aan bod.

Toch heel wat interessant beeldmateriaal : beelden van de stadsmetamorfozes bij de aanleg van de autostradeterminus en het Stadhuis, de aanleg van nieuwe stadswijken zoals "Vogelzang", S.E.O-nostalgie met foto's die soms wel uit de jaren '30 of vroeger -1894- dateren (maar bijvoorbeeld ook geen foto van de legendarische "percentenzondag" toen nochtans "heel Oostende op de been was"); heel wat beeldmateriaal van de Alfons Pieterslaan : braderies, winkelpanden, visleursters met daartussen een verloren beeld uit de Kapellestraat ("Grand Bazar") en van een radiowinkel in de Christinastraat -deze naast "hoeden Jacqueloot" waar later een slagerij gevestigd was- (de foto met "Contant Crediet" op de etalageruit geschilderd), eerste steenleggingen van stadhuis, vakschool en slachthuis, bouw van Post en Feest- en Kultuurpaleis...

Er is zeker ruimte voor een iets ruimer opgevat kijkboek over deze periode (en waarom niet meteen van de jaren '60 erbij?)

U vindt het boek in de bibliotheek Kris Lambert onder de referentie OOST 938.1 en uiteraard ook in het Fonds Ostendiana.

XIII

Vader Wardje Vanalderweireldt was er niet meer bij toen zoon Marcel in 1992 bij Marc Van de Wiele in Brugge "Oostende, de memoires van een stad" [BGO 1.006; hierna OOME genoemd] publiceerde, het vervolg op hun gezamenlijke "Oostende van toen".

255 foto's telt het boek : 2 in het voorwerk, 250 "officiële" in het corpus plus drie in het nawerk die een voorsmaakje pretendeerden te zijn op een derde deel "Oostende onder de Duitse bezetting".

Dit boek bevat enkele reproducties van schilderijen, gravures en litho's uit de 17de, 18de en 19de eeuw, uit de periode vóór de fotografie dus (nrs. 1-9; 18-19; 34-36; 46, 138, 160, 186, 212-215).

Maar het echte fotomateriaal bevat ronduit schitterende opnamen, vaak van zelden geziene hoekjes, met ook aandacht voor de periode na WOII. De schilderijen van Hansoul (212-215) over Napoleon zijn fantaisistisch; laat dit duidelijk zijn.

1 : Deze gravure is zeer fantaisistisch en dus onbetrouwbaar als historisch document.

33 : Het crucifix en het Onze-Lieve-Vrouwbeeldje hingen aan de gevel van het huis hoek Verloren Straat/Sint-Niklaasstraat, kant van de Verloren Straat. Het huisje staat er nog steeds en bleef goed herkenbaar. De Spanjaardstraat komt dus in deze foto niet aan bod.

37 : De straat die midden op de foto rechts van het midden verticaal verloopt tot aan de Visserskaai is de Nieuwstraat. De huizengevels naar de kijker gekeerd links van de Nieuwstraat zijn deze van het Mijnplein (vgl. met Oud Oostende in beeld 5/169); de twee gevels naar de kijker gekeerd rechts onder zijn huizen op de Groentenmarkt en de achterliggende zijn deze van de Sint-Franciscusstraat. De vuurtoren in opbouw is de derde vuurtoren : we zien de noodvuurtoren die fungeerde na het opblazen van de tweede en vóór het in gebruik nemen van de derde links bij de duinen. Enkel indien men de eerste vuurtoren (op het Zeeheldenplein) niet zou meerekenen is de vuurtoren in beeld de tweede. We zien ook nog even de top van het torentje van de Vleesmarkt boven de daken uitpriemen.

38 & 39 : Zijn geen panoramas van het Visserskwartier maar de Vlaanderenstraat.

38 : Toont het zelden op foto's voorkomende, imposante herenhuis op de plaats waar achteraf het hotel Regina kwam, hoek Vlaanderenstraat/Van Iseghemlaan. Aan de overzijde bemerken we ook eventjes een schutting rond de voorm. Kon. Stallingen (plaats van het latere Kon. Theater).

40 : Huis gesloopt in voorjaar 2000.

41 : Constant Permeke komt op de foto niet voor; hij was trouwens helemaal niet aanwezig tijdens deze gebeurtenis.

47 : Deze glas-en-metaal-constructie was een latere uitbouw van het eerste Kursaal dat wel degelijk in hout was.

49 : Terras van het tweede Kursaal, niet het derde

54 : Let op de elegante zorg waarmee het hoogste gedeelte van de zijgevel van het gebouw naast villa Emma-William (Wellington Hotel) versierd is.

61 : De Babylonestraat is niet de Poststraat maar de verdwenen straat iets meer naar het zuiden.

79 : Is niet de bouw van het Thermae Palace maar van de ondergrondse badinstellingen.

81 : Zijn niet de Kon. Gaanderijen maar de Gaanderijen van het Royal Palace hotel.

106 : Zijn uiteraard de Kon. Gaanderijen en niet het Royal Palace Hotel.

112 : Het Buckingham Palace hotel heette nooit Terminus Hotel maar wel Hotel Belvédère.

121 : Deze foto stelt zeker niet de bouw van de Sint-Janskerk voor. Wellicht is deze foto zelfs niet in Oostende te situeren : het enorme, karakteristieke industriële bouwwerk op de achtergrond is me onbekend.

141 : Foto is een 8 à 10 jaar jonger dan het opgegeven jaar 1950.

145-146 : teksten zijn omgewisseld.

153 : Op de achtergrond zien we het Royal Palace Hotel.

162 : Denny Bros is de afkorting van Denny Brothers.

164 : Uiterst rechts één van de twee (identieke) dienstgebouwtjes van de Leopoldsluis.

217 : Pinx Pieper moet zijn : Otto Pieper (zie hoger).

U vindt het boek in de Bibliotheek Kris Lambert onder het nr. OOST 938.1 en in het Fonds Ostendiana.

XIV

De eerste tentoonstelling die het team van de stedelijke cultuurdienst in de Venetiaanse Gaanderijen bracht (1994) was meteen een voltreffer : "De bevrijding van Oostende". Anno 1994 : 50 jaar na de bevrijding.

De tentoonstelling werd opgebouwd rond de collectie André Asseloos (1922-2001), aangevuld met bruiklenen van andere instanties. Er verscheen een catalogus (BGO 2.041), of liever, een kijkboek of album. De korte teksten (NFED) bestond uit een interview met André Asseloos, voornamelijk handelend over diens persoonlijke oorlogservaringen. Een historiek van Oostende in de aanloop naar, tijdens, en de jaren na WOII bleef helaas uit. Maar het fotomateriaal (125 nrs.) maakt veel goed.

Heel schaars is het fotomateriaal uit de tijd onmiddellijk vóór de oorlog : nr. 2 toont de Carnavalstoet van 1939 ter hoogte van de Leopold II laan met de karikaturale koppen van o.a. Churchill en Hitler.

Veel foto's zijn uiteraard gewijd aan de verwoestingen van de stad : Ooststraat (nr. 3), Splendid Hotel (nr. 5), Kapellestraat (nr. 6), Wapenplein (nrs. 9-10), Breidelstraat (eveneens nr. 10), Hendrik Serruyslaan (nr. 11), Schouwborg (nr. 15)... Schitterende foto's van een verdwenen, niet meer te herkennen stadsdeel zijn nr. 14 : de Ooststraat en de Poststraat (postgebouw is te zien op het einde van de straat rechts) en nr. 18 : de Ooststraat richting Visserskaai.

Foto 13 is niet Zeedijk maar Albert I Wandeling

Foto 17 toont niet de hoek Wapenplein/Adolf Buylstraat maar de hoek Louisastraat/Wapenplein. De zware gewelven zijn deze van de "Hoge Wacht", toen in gebruik als stadsbibliotheek. De foto dateert van enkele dagen of weken na het bombardement : het puin wordt volop geruimd, de ruïnes gesloopt (vergelijk met OOIB3/15 & 4/140)

Foto 19 is niet de hoek Langestraat/Kapellestraat –wat topografisch onmogelijk is- maar de hoek Vlaanderenstraat-Langestraat (nu plaats van Tearoom Benny).

De meeste onderschriften bij de foto's geven een accurate localisatie van de sites. Dit is geen overbodige luxe want sommige sites zijn voor de generaties die WOII enkel nog kennen van horen zeggen, quasi onherkenbaar.

Mogen we er dan ook van uitgaan dat, wanneer de lokalisaties in de onderteksten ontbreken, de samenstellers het zelf niet wisten en dat het niet zomaar om een vergetelheid ging?

Foto 23 is niet gelocaliseerd door de samenstellers : het zijn geen gebombardeerde huizen maar wel het Stadhuis tijdens de afbraak van dit gebombardeerde en uitgebrande gebouw. Op foto 9 is trouwens -door een vensteropening- ook reeds de opvallende witte muur met grote boog te zien.

Foto 117 toont de puinen van het uitgebrande Royal Palace Hotel (rechts zien we nog heel even de hoek 17 Oktoberstraat/Zeedijk)

Wat betreft foto 7 : we vrezen dat dit niet Oostende is; idem dito de foto's 96-98.

Foto's van de bombardementen van mei 1940 zélf ontbreken in het boek. Wel zijn er foto's van de sloop van het Kursaal (nr. 28), van bunkers, de Atlantikwall en de strandversperringen, van het Royal Palace Hotel dat als depot van voedingswaren fungeerde (nrs. 84-85), en uiteraard van de bevrijding zelf.

De nrs. 51-52 tonen een ongelukkig neergekomen valschermspringer. De straat is de Kaïrostraat.

De foto's van de optocht van teruggekeerde gedeporteerden (nr. 121) zijn genomen in de Nieuwpoortsesteenweg.

Een verbazende foto is nr. 79 : een stoomtram met een lange rij goederenwagens die door de Alfons Pieterslaan rijdt.

U vindt het boek "De bevrijding van Oostende" in de bibliotheek Kris Lambert onder de referentie 938.1 en uiteraard ook in het Fonds Ostendiana. Dit boek is momenteel nog in de handel en ook te verkrijgen in de cultuurdienst van de Stad Oostende.

XV

Tot slot de jongste in de rij : Omer Vilain's "Archiefbeelden Oostende" (Uitg. Alan Sutton, Brussel, 1999). (ISBN 90-76684-01-4)[hierna AROO genoemd].

Omer VILAIN (°1924), stadsbibliothecaris van Oostende tot eind 1988, brengt in dit kijkboek een klassieke wandeling langs straten van de binnenstad, het Hazegras, de buurt van de Alfons Pieterslaan, de Albert I Promenade met strand en zee. We zien de grote hotels en enkele typische cafés, de stationsbuurt, het Achturenhuis. Op de foto van de schuttersvereniging herkennen we de auteur himself als "sire". Dichter bij ons is een beeld van "hoedjesdag".

Uitgangspunt van dit boek was de lezer een algemeen beeld te geven van de stad zoals ze vroeger was. Vandaar dat wat we "uitzonderlijke beelden" noemen, in dit boek afwezig zijn.

Dit kijkboek verscheen ook in het Frans en is in beide talen nog in de handel verkrijgbaar.

Uiteraard ook exemplaren in de Bibliotheek Kris Lambert, zowel in "Ostendiana" als in de uitleen.

BESLUIT

Ondanks die vele fotoboeken met alles samen enkele duizenden foto's blijven vele hoekjes van het oude Oostende ongekend juist wegens gebrek aan oud fotomateriaal : zo kennen we geen foto's met interieurs van de oude Sint-Pieterskerk, noch van buitenzichten van vóór de brand met uitzondering van het kerkportaal- en torenzone, van de bouw van de Sint-Jozefskerk of van de voorlopige Sint-Jozefskerk, oude opnamen in de Capucijnenkerk of in de noodkerk van Sint-Petrus en Paulus, de Cirkelstraat, het Prinsenhof, interieurs van de koninklijke residenties, interieurs van het 1° Station en het 1° Zeestation, de doolhof in het Laiterietje, de Brusselstraat, Kleine Weststraat, Maria Hofstraat, de Alfons Pieterslaan of Karel Janssenslaan in het beginstadium van bebouwing, de terreinen waar later de Visserskaai kwam, de Westpoort, de twee kapellen van het Klooster van de zusters der Liefde in de Langestraat, oude binnenopnamen van de Anglikaanse kerk, het echte geboortehuis van James Ensor, de Skating-Rink.. Idem dito de bouw van de vuurtorens II, III en IV, het heemkundig Museum in "Chez Pan" en in het Stadhuis, de oude Spoorweg rondom Maria-Hendrikapark en vooral ter hoogte van de Meiboom en de Conterdam...

Geen enkel fotoboek brengt foto's van één van de oude Bal du Rat Morts, binnenzichten van het Thermenhotel en het oud Zwembad, de aanleg van de nieuwe vissershaven en de inhuldiging ervan, de bibliotheek in de Leon Spilliaertstraat of in het oude theatergebouw, de oude begraafplaats nabij Petit Paris, de twee molens nabij Petit Paris... en zoveel andere zaken.

VERDWENEN EN (BIJNA) VERGETEN

De huizen

-Luifels in glas en metaal : OOIB1/87; OOIB3/65, OOIB5/120, 125, 155

-Vensterluiken : zie o.a. OOIB1/101, 136, 137

-Spionnetjes-ofwel spionspiegels : zie o.a. OIOP2/132 – OOIB4/26

-Belvédères : op de Ville de Londres ex-Excelsia hotel (OOIB4/180), op het Hotel Majestic (vele foto's), op het hotel Cecil

-Vlaggenmasten : op de oudste foto's heeft omzeggens elk huis in de "betere" straten zijn eigen vlaggenmast. Hoe meer de tijd vordert, hoe minder vlaggenmasten er te tellen vallen.

-Plaatjes op huisgevels met aanduiding hydrantaansluitingen : OOME/130 (in de marge links waar twee foto-opnamen elkaar toevallig overlappen),

-T.V.-antennes : typisch voor de jaren 50 en 60 toen de daken door een bos van antennes bezet waren, en daarna snel verdwenen na de aanleg van het kabeldistributienet (OOIB4/190; OOIB5/180). Andere steden, zoals bv. Sint-Niklaas, waren tot in de jaren '80 ontsierd door het antennenwoud.

Op straat

-Benzinepompen in de stad : OOIB5/78 & 161; OOME/133.

-Tweetalige straatnaamborden : oa. OOIB4/142; OOIB5/74, 96.

-Waterpompen : oa. OOIB1/127; OOIB2/142 (Bonenstraat); AROO/36-onder (Vismarkt)

-Monumentale brievenbussen : minder prozaïsch dan deze van vandaag de dag. Werkelijk waardige bakens in het straatbeeld voor het belangrijkste communicatiemiddel van toen : de brief!

-Vuilnisemmers : oorspronkelijk een bonte variëteit (OOIB5/194), later vervangen door uniforme exemplaren in metaal, op hun beurt verdreven door de plastic vuilniszak.

-Ijsroomkarretjes : OIOP1/32, 33, 55, 83

-Kauwgum- en andere automaten : OOIB4/191; OOIB5/190; OOME/90

Transport

-Koetsen : vele foto's

-Stadstrams : vele foto's tonen ons de stadstrams –zowel stoomtrams als elektrische- op de - Visserskaai, de Van Iseghemlaan, de Rogierlaan, de Alfons Pieterslaan, de Torhoutsesteenweg... ze verdwenen in de jaren '50 uit het stadsbeeld. Her en der zie je aan oude gevels in die straten nu nog de metalen elementen waaraan het electriciteitsnet van de trams was vastgehecht : Van Iseghemlaan 61/63, 0110 (Lido) & 131; Torhoutsesteenweg 14/16, 32/34 & 35; Alfons Pieterslaan : Schoenen Bertil, 47 (Vyva), 102 (Tuytens), 93, 108, 122)....

-Paardenkarren en stootkarren : op de meeste foto's van straten in ruime variëteit

-Overzetbootjes : oa. OOIB4/164

De menselijke fauna

-Wandelstokken : de meeste heren dragen als vast attribuut een wandelstok mee

-Loopjongens : oa. : OOIB5/41

-Krantenventers : AROO/26

-Personen in klederdrachten : o.a. OOIB5/24, 18, 39

-Visleursters : AROO/91, ATVT/46, OOIB2/133, 165; OOIB3/96; OOIB4/108, 125, 134, 135...

Muziek

-Orkesten in danszalen... anno 2001 onbetaalbaar!!! Zie o.a. : KUZN/62 (Kursaal); KUZN/65 (Achtrenhuis) OOIB1/71 (Luna Park); OOIB5/42 (La Terrasse), OOIB5/90 (Waterhuis)... nu onbetaalbaar!

-Dansorgels : OOIB1/174

Handel & Economie

-S.E.O : oa. ATVT 52, 76 & 86; OOIB2/176; OOIB4/178-179

-Lokale banken : oa. OIOP1/57; OIOP2/59 & 46; OOIB2/85 & 162; OOIB4/170

Cultuur was nooit prioritair :

De stadsbibliotheek en het museum waren ooit ondergebracht in het theatergebouw ("Chez Pan"): OOIB4/187.